

A régi városok egy-egy ódon épületének kövei a nemzet sok évszázados történelmi múltjáról beszélnek a mai kor fiainak. Budapestnek — az egykori Pest-Budának — jó néhány ilyen épülete van, amelynek falai valóságos történelmi könyv lapjai számunkra. Ezek között a történelmi nevezetességű épületek között is — homlokzatukon rendszerint ott van az utókor kegyeletét kifejező „Műemlék“ feliratú tábla — egyik legérdekesebb a Pest megyei tanácsháza, a régebbi Pest megyei vármegye-háza.

A háromudvaros, kétemeletes épülettömbnek két utcára is van homlokzata; egyik a Városház u. 7. számú épülete, a másik a Semmelweis utca 6. számú háza. A tanácsházába a főbejárat ma a Városház utcai részen van, de a Semmelweis utcai rész a régebbi eredetű; mint a főhomlokzat falán az épület műemlék voltát feltüntető tábláról is olvashatjuk, a Semmelweis utcai szárny épült előbb — a nagyon régi épületrészek megtartásával — 1829-től 1832-ig, Hofrichter József tervei szerint, míg a Városház utcai szárnyat ifjabb Zitterbarth Mátyás építette, 1838-tól 1841-ig vármegye-ház céljára. A Városház utcai homlokzat klasszicista stílusú, hatoszlopos.

Bent, az épülettömb három udvarában, a történelmi idők emlékei szólnak hozzánk a falakról. A nagy eseményeket megörökítő emléktáblák évszázadok történelméről beszélnek. A legrégebbi eseményeket a Semmelweis utcai épületszárny falai idézik.

Az egyik emléktábláról ezt olvashatjuk:

„E FALAK ALAPZATAI LÁTTÁK A CEGLEDRE VONULÓ DÓZSA GYÖRGYÖT, MAJD RÁKÓCZI FERENC KURUC HADAIT“.

AMIRŐL A MEGYEI EMLÉKTÁBLÁI BESZÉLNEK TANÁCSHÁZA FALAINAK

Egy másik emléktáblát 1936 január 7-én helyeztek a falra, amikor a nemzet arra emlékezett: kétszázötven év előtt szabadult fel Pest-Buda az évszázados török uralom alól. Ez az emléktábla így beszél hozzánk:

„A VÁRMEGYEHÁZÁNAK EZ ÓDON FALAI NYÖGTÉK A NAGY SZULTÁNOK VILÁGVERŐ HADAIT, DE LÁTTÁK BUDA ÉS PEST FELSZABADITÁSÁT IS AZ IDEGEN JÁROM ALÓL 1868-BAN.“

A második udvarban, egy vasrácsos ajtó fölött kis emléktábla mindössze ennyiről tudósít:

„ITT ÜLT FOGSÁGBAN NEHÉZVASBAN JÓKAI HÖSE, RAB RÁBY“

Jókai Mór egyik legszebb regényére, a Rab Rábyra kell gondolnunk, amelyben a feudális Magyarországnak minden fájdalmas furcsasága, a rendi uralomnak minden felháborító következménye pórére vetkőzve jelenik meg az olvasó előtt. Ráby Mátyás, a felvilágosult II. József császár bizalmi titkára felháborodik a rendi alkotmányból eredő sok igazságtalanságon és kiszákmányoláson, zsaroláson és elhatározza, hogy a császár törekvéseivel párhuzamosan megszabadítja a magyar népet a földesúri és általában a nemesi elnyomástól. De Ráby, akárcsak II. József, elbukott küzdelmében. A császár visszavonja rendeleteit és meghal. Ráby Franciaországba bujdosik. „Ráby Mátyásnak ugyan még a nevét is eltemették, de magyertő volt — s a mag kikelt“ — írta Jókai Mór regényében, A párizsi Bastille

lerombolásával elindult a forradalom és vagy hatvan esztendő múlva, bukdácsolva ugyan, de elérkezett Pestre is. A rendi Magyarország helyén új Magyarország születik 1848-ban.

Mily dicsőséges szerep jutott e forradalmi változások előkészítésében a Pest megyei vármegye-házának. Ezt olvashatjuk arról az emléktábláról, amelyet az 1848-as szabadságharc centenáriumi évében helyeztek el az utódok a nagy időkre emígyen emlékezvén:

„Pest-Pilis-Solt-Kiskun ezer esztendeje fennálló, majd egyesült vármegyék, miként az 1848/49. évi forradalmat megelőző fájdalmak napjaiban a jog és szabadság előharcosai voltak, miként 1848-ban a függetlenségi harc mezejére elsőként állították ki katonákat, s kiknek fiai először vállaltak ugyanakkor önként a haza megmentésére áldozatokat — 1945-ben a demokratikus haladás élére álltak és ma is kötelességüket teljesítvén, egy évszázad előtti példát adó történelmünknek legjelesebb fiai az utókor csodálatára és lelkesítésére ime márványba vésték és az örök emlékezetnek átadják.

Itt küzdenek a székház falai között vagy a megye térségein

KOSSUTH LAJOS,
a vármegye 1847/48-as követe, Magyarország kormányzó elnöke;

PETŐFI SÁNDOR,
táblabíró, a Néppárt és házbán szerkesztett 48-as lap választmányi tagja;

SZÉCHENYI ISTVÁN
vm. th. bizottsági tag,
48-as miniszter;

NYÁRY PÁL,
1848-as alispán, követ;
a Honvédelmi Bizottmány belügyi tagja;

TÁNCSICS MIHÁLY,
kít az alispántól vezetett küldöttség népe szabadtott ki

KÁROLYI ISTVÁN,
a vármegye 1848-ban üldöztetést szenvedett főispánja;

BATTA SAMU,
a vármegye forradalmi kormánybiztosa;

FÁY ANDRÁS
1848 egyik előkészítője
SZENTKIRÁLYI MÓRIC
követ, majd kiskun kapitány;

ARANY JÁNOS,
a Néppárt szerkesztője;
JÓKAI MÓR,
a vármegyei 48-as nemzetőr bizottság tagja;

SZEMERE PÁL,
főügyész, Petőfi öreg barátja;

MADARÁSZ LÁSZLÓ,
a 48-as radikális belügyminiszter

ROSTHY ALBERT
birtokos, ki a hazában először mondott le nemesi jogairól;

TELEKI LÁSZLÓ
követ, meghalt Magyarorszáért;

HAJNIK PÁL
követ, üldöztetést szenvedett;

TÖRÖK IGNÁC,
tábornok, Aradon kivégezték;

HORVÁTH MIHÁLY
püspök és kultúrminiszter, a forradalom történetírója;

FÖLDVÁRY KÁROLY,
a legendás honvédőrnagy;

KÖRMENDI ISTVÁN
áldozatkész földműves;

BECSEI SOMA
írnök, ki parancs szerint e házbán az osztrákokkal szemben helyén kitartott — és velük együtt a sok ezer neves és névtelen, akik harcoltak, meghaltak vagy véres üldöztetést szenvedtek a szent magyar népi szabadságért.

Aldás nevékre, fény emlékükre.

Állította e táblát a vármegye nemzeti bizottsága és a vármegyei törvényhatósági bizottság ünnepi centenáris közgyűlése, 1948. március 20-án.

A történelmi nevek mellett mily tömör ez a jellemzés: „Körmendi István, áldozatkész földműves.“ Ahány név, annyi nagy regény főhőse.

S alig egy éve új emléktábla került ugyanerre a falra, az emléktáblán csupa olyan név, amelynek viselője életét áldozta:

„Az 1956 októberi—novemberi ellenforradalmi támadás idején mártírhaltalt holt hősk emlékére.

A nép haladásáért, a nép boldogabb jövőjéért, a szocialista Magyarorszáért élték munkás napjaikat. A népszabad-

ság védelméért, a munkásosztály hatalmának megtartásáért adták drága életüket.

Elestek az ellenforradalmi támadással szemben, a szocializmus ügyéért folytatott nagy küzdelemben. A nép győzött, győzött a szocializmus ügye és örök emléket állít a hősöknek, akik elestek érte,

BIKSZA MIKLÓS,
az MSZMP járási bizottság elnöke, Dabas;

KISS LAJOS,
a Hazafias Néppárt elnöke, Budakeszi;

NAGY VILMOS,
r. ny. őrnagy, Pest megyei rendőrkapitány;

LENGYEL LÁSZLÓ
tsz-elnök, Úrböpuszta;

LÁZÁR FLÓRIÁN
rendőralhadnagy, Dány;

SZIKLAI SÁNDOR
honvédezedes, Budakeszi;

LAKATOS PÉTER
pártfőiskolai tanár, Budapest;

GAVLÓ JÓZSEF
termelőszövetkezeti párttitkár, Kakucs;

BENE MIHÁLY
tsz-tag, Szentmártonkátá;

HALMI JÓZSEF
egyénilag dolgozó paraszt, Mikebuda.

Évszázadok történelmi viharjai dúltak a Pest megyei tanácsháza, az egykori vármegye-háza felett, amelynek falai oly sok szenvedést, de egyúttal oly sok hősi küzdelmet is láttak a magyar nép jobb, emberibb életéért, szabadságáért. Emlékeivel szinte múzeum ez az épület.

Környei Elek